

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรม เป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญและเป็นเอกลักษณ์ของชาติ มนุษย์ที่เจริญแล้วย่อมมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง วัฒนธรรมของชาติใด ๆ จะมีการ ถายทอดสะสมมาจากบรรพบุรุษของตน ซึ่งอาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้ เหมาะสมตามกาลสมัย เนื่องจากวัฒนธรรมเปรียบเสมือนกระจกเงา ส่องให้เห็น ความเป็นมาของชาติ ดังนั้น ทุกชาติทุกภาษาจึงมีนโยบายในการรักษาและเชิดชู วัฒนธรรมของตนเองไว้โดยทุกวิถีทาง

ในปัจจุบัน นานาชาติต่างยอมรับและรู้ดีว่า วัฒนธรรมเป็นของจำเป็นและ สำคัญยิ่งแก่มนุษยชาติเพราะทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองและสร้างสรรค์ความสุขกาย สบายใจให้แก่มวลมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนิพนธ์ สุขสวัสดิ์ (2520 : 4) ที่ว่า

วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อชาติ เพราะ

1. เป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นอยู่ความเจริญและเชิดชูเกียรติของ บุคคลและของชาติ ชาติใดไม่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองอาจได้รับการ ดูหมิ่นเหยียดหยาม
2. เป็นเครื่องแสดงถึงคุณลักษณะของประเทศชาติ และเป็นสิ่งเชื่อมโยง อายุของชาติเอาไว้
3. เป็นเครื่องมือสำคัญในการกลมเกลียวให้คนประพฤติปฏิบัติเป็นไป ตามทำนองคลองธรรม รักมนุษยะ ส่งเสริมความดีงามในค่านิยมกระทำ และการดำรงอยู่ของชีวิต

ชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่และมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองมาช้านาน การที่ วัฒนธรรมไทยมั่นคงมาจนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะประชาชนชาวไทยปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย ให้อยู่ร่วมกันอนุรักษ์ ส่งเสริมเผยแพร่และถ่ายทอดให้เยาวชนรับปฏิบัติเพื่อให้ดำรงคงอยู่

เป็นเอกลักษณ์ของชาติสืบไป แต่ทว่าความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ในปัจจุบัน ได้ก้าวรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นเหตุทำให้วัฒนธรรมต่างชาติหลั่งไหล เข้ามามากมายและคนไทยก็ยอมรับและ เห็นคิเห็นงามกับวัฒนธรรมแปลกใหม่เหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนหนุ่มสาว จึงเป็นที่น่าห่วงใยว่า ในอนาคตนั้นวัฒนธรรมของเราจะมีสภาพเช่นไร จะเสื่อมโทรมสาปสูญไปหรือจะเจริญงอกงาม ในเมื่อทุกวันนี้มีผู้กล่าวว่า เด็กสมัยนี้คอบกว่าเด็กสมัยก่อนในด้านศีลธรรมและวัฒนธรรมมีความประพฤติ ไม่ค่อยจะเหมาะสม ทางเห็นศาสนาและขาดความเคารพผู้ใหญ่ ซึ่งคำกล่าวนี้สอดคล้อง กับความคิดเห็นของ รองรัตน์ อิศรภักดี (2512 : 43-45) ที่ว่า "เด็กวัยรุ่นในปัจจุบัน มักนิยมเล่นทางตะวันตกมาก ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย กิริยาท่าทาง การพูดจา ตลอดจน ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ" เช่นเดียวกับ ชัยนาถ นาคบุปผา (2515 : 119) ได้กล่าวถึง ผลงานวิจัยเกี่ยวกับเด็กวัยรุ่นไทยซึ่งจัดทำโดยกรมวิชาการไว้ว่า เด็กวัยรุ่นไทยใน ปัจจุบันคอบในทางศีลธรรมและวัฒนธรรมมากกว่ารุ่นก่อน และสิ่งนี้เองเป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้เด็กวัยรุ่นในปัจจุบันบางคนบางกลุ่มประพฤตินิสัยอันองคลองธรรม ประเพณีและ ศีลธรรมอันดีของไทยเป็นผลให้เด็กวัยรุ่นกลายเป็นปัญหาทางสังคมมาก

การที่เด็กวัยรุ่นมีลักษณะดังกล่าวอาจเนื่องมาจาก อารยธรรมของชาว ตะวันตกที่เข้ามาแพร่หลายในสังคมไทย ในขณะที่เดียวกันในด้านการอบรมและการ ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่เด็กทางบ้านก็ลดน้อยลง นอกจากนั้นเด็กวัยรุ่นของเรายังได้ รับอิทธิพลจากสื่อมวลชนที่เผยแพร่ข่าวต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงผลเสียอันจะเกิดกับเด็ก เมื่อเป็นเช่นนี้จะอาศัยวิชาความรู้อะไรเป็นเครื่องทำให้รู้จักวิเคราะห์ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร ในเมื่อเด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ที่จะต้องเป็นพลเมืองของชาติต่อไปในวันหน้า ถ้าไม่เข้าใจวัฒนธรรมไทยดีพอ ก็จะไม่รู้จักปรับปรุงแก้ไขวัฒนธรรมของชาติตนให้ เหมาะสมกับสมัยและสภาพของเหตุการณ์ ก็จะถูกวัฒนธรรมของชาติอื่นที่แข็งแกร่งกว่า เข้าแทนที่และ เมื่อไม่รู้จักคัดทอนสิ่งที่เห็นว่า เป็นภัยให้พ้นไปและดึงสิ่งที่เห็นว่าดีมา ประสานเข้าไว้ในวัฒนธรรมเดิมของเรา ในที่สุดวัฒนธรรมเดิมของเราก็จะหมดไป ชาติไทยก็จะกลายเป็นไม่มีชาติอีกต่อไป ดังคำกล่าวของหม่อมเจ้า พุทธิพิสมัย ศิริกุล (2518 : 3) ที่ว่า

การเลิกวัฒนธรรมของตนเองจะเห็นว่าย่อยง่ายยิ่งกว่าจะเป็นการ เลิกขมละลายชาติอย่างแน่นอน เพราะวัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงถึงคุณ ลักษณะของชาติ หากวัฒนธรรมของชาติใดถูกแทรกซึมเปลี่ยนแปลงให้เหมือนกับ วัฒนธรรมของชาติอื่น ก็อาจกล่าวได้ว่า ชาตินั้นถูกกลืนโดยวัฒนธรรม ใน ที่สุดก็จะมีอะไรเหลือแสดงถึงความเป็นชาตินั้นเลย

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช (2520 : 1-2) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมไทย ในปัจจุบันไว้ว่า

สภาพแห่งวัฒนธรรมไทยทุกวันนี้กล่าวได้ว่าสับสนวุ่นวายและดู เหมือนจะมาก ที่สุดในประวัติศาสตร์ของเรา เหตุที่เกิดความสับสนด้านวัฒนธรรมใน เมืองไทยนั้นมีอยู่หลายประการ

ประการแรก เรายอมรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาโดยเจตนาเพื่อ เหตุผลบางอย่าง

ประการที่สอง เราปล่อยให้วัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามาไม่มีอิทธิพลเหนือ ใดๆ เราและเห็นวัฒนธรรมของเราโดยที่เราไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้มีเจตนา ใดๆ

ประการที่สาม วัฒนธรรมของไทยได้ถูกทอดทิ้งไม่ได้รับความสนใจ มานาน และไม่มีใครศึกษาใครถึงคนเหตุหรือรากเงา จนเป็นเหตุให้ วัฒนธรรมไทยบางอย่างโคสลายสูญไปแล้ว

ประการสุดท้าย คนไทยเราเองก็ไม่ได้สนใจวัฒนธรรมของไทยด้วย ความเห็นที่เห็นงาม หรือด้วยความรู้อย่างซาบซึ้งในวัฒนธรรม แคมอง วัฒนธรรมในทัศนะของชาตินิยมคือ ต้องการจะรักษา ถวายทอด และเสริม สร้างวัฒนธรรมของไทย เพราะความรู้สึกว่าเป็นของไทยเท่านั้น สักว่า อะไรเป็นของไทยก็จะต้องรักษาไว้ จะต้องสืบทอดกันต่อไปโดยที่ไม่ได้ พิจารณาถึงความเหมาะสมลึกลับ ความประณีตงดงามของวัฒนธรรมนั้น แด้อย่างใดทั้งสิ้น ซึ่งในที่สุดก็รักษาเอาไว้ไม่ได้

ดังนั้นหากเราปล่อยให้เกิดภาวะการณ์ เช่นนี้ต่อไปโดยไม่คิดปรับปรุงพัฒนา วัฒนธรรมของชาติ หรือไม่มีการให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยแก่ชนในชาติ แล้ว ในไม่ช้าวัฒนธรรมก็จะเสื่อมสลาย ความเป็นชาติ ความภาคภูมิใจและความ มั่นคงของประเทศชาติก็พลอยเสื่อมสลายตามไปด้วย

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวัฒนธรรมประจำชาติ จึงได้ จัดตั้งหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบทางด้านวัฒนธรรมโดยตรง คือ สำนักงานคณะกรรมการ

วัฒนธรรมแห่งชาติ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่
 ประสานงาน ทำนุบำรุงดูแลรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ
 โดยรัฐได้วางแนวนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติโดยทั่ว ๆ ไปไว้ดังนี้ (คณะกรรมการ
 วัฒนธรรมแห่งชาติ 2521 : 41-42)

1. พึงจัดให้หน่วยงานของรัฐและของเอกชนที่ดำเนินงานด้าน
 วัฒนธรรมได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และเร่งระดมสรรพกำลัง
 เพื่อการพัฒนา
2. พึงขยายงานเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติทุกด้านรวมทั้งให้มีการ
 -ปลูกเปลี่ยนความรูทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทั้งในท้องถิ่นและ
 ทางประเทศ เพื่อให้เกิดความรูความเข้าใจและตระหนักถึงความ
 สำคัญของวัฒนธรรมของชาติ
3. พึงขอมแซมบูรณะและบำรุงรักษาสมบัติวัฒนธรรมอันมีค่าของ
 ชาติให้เป็นไปตามหลักสูตรวิชา
4. พึงสนับสนุนส่งเสริมให้มีการศึกษาและการวิจัยในวัฒนธรรม
 คานทาง ๆ ของไทย พร้อมทั้งปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมอันพึงประสงค์
 ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น
5. พึงส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อก่อให้เกิดการ
 ภาคภูมิใจ และรู้สึกห่วงแหนในวัฒนธรรมพื้นบ้านและท้องถิ่น
6. พึงสนับสนุนส่งเสริมศิลปกรรมสมัยตลอดจนในรูปปัจจุบันศิลปะ
 วัฒนธรรมของชาติอันดีเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยให้เหมาะสมกับ
 สภาพความเป็นอยู่ของคนไทย
7. พึงป้องกันการทำลายศาสนาซึ่งคนไทยนับถือ ตลอดจนปกป้อง
 รักษาศาสนสมบัติ
8. พึงฝึกอบรมบุคลากรด้านวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะ
 ในด้านที่ขาดแคลนเพื่อสนับสนุน ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม,
 ตลอดจนส่งเสริมคุณภาพของศิลปิน และบุคลากรที่อุทิศตนให้แกการ
 ศึกษาคนควาและส่งเสริมทางคานวัฒนธรรม
9. พึงหาทางให้เศรษฐกิจและวัฒนธรรมได้เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

เช่นเดียวกันสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2521 : 32)
 ก็ได้วางแนวนโยบายทางคานวัฒนธรรมโดยทั่ว ๆ ไป เพื่อแก้ปัญหาคานวัฒนธรรม
 ตามความมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. ต้องการจะให้วัฒนธรรมเผยแพร่ไปยังประชาชนให้มากที่สุดและโดยเร็วที่สุด
2. ต้องการที่จะให้เกิดความรู้และความเข้าใจ เรื่องวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ในทิวากว้างลึกซึ้งและถูกต้องยิ่งขึ้น
3. ต้องการที่จะให้มีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ท่อไป ทำนองเดียวกับที่บรรพบุรุษได้กระทำมาแล้ว
4. ต้องการที่จะฟื้นฟูวัฒนธรรมขึ้นไว้อตามที่เหมาะสม
5. ต้องการที่จะทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยที่สำคัญมิให้เสื่อมโทรมและสูญหาย

จากแนวนโยบายดังกล่าวจะเห็นว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมของพฤติกรรมมนุษย์ที่ใคร่สะสมเอาไว้แต่ในอดีต และโคตกทอดมาเป็นสมบัติที่มนุษย์ในสังคมปัจจุบันนำมาใช้ ซึ่งประมาญ ดิคคินสัน (2521 : 13) ให้ข้อคิดที่ว่า "วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ เป็นผลิตภัณฑ์ของสังคมเป็นสมบัติและเป็นลักษณะประจำของสังคมนั้น ๆ"

แต่เนื่องจากในสังคมใหญ่ซึ่งมีวัฒนธรรมหลักอยู่แล้วยังมีกลุ่มย่อย ๆ รวมอยู่ในสังคมใหญ่ กลุ่มย่อย ๆ เหล่านี้จะมีวัฒนธรรมย่อย ๆ เป็นของกลุ่มเอง และในขณะเดียวกันก็ยึดถือและปฏิบัติตามวัฒนธรรมหลักของสังคมใหญ่ด้วย เช่น มีภาษาถิ่น ประเพณีการเล่น ความเชื่อแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น ในทางสังคมวิทยาเรียกวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มนี้ว่า "วัฒนธรรมย่อย" (Subculture) ซึ่งอานนท์ อภาภิรมย์ (2519 : 102-103) ได้จำแนกวัฒนธรรมย่อย ๆ ออกเป็น วัฒนธรรมย่อยทางเชื้อชาติ เช่น วัฒนธรรมของชาวจีน วัฒนธรรมย่อยตามเกณฑ์อายุ เช่น วัฒนธรรมวัยรุ่น วัฒนธรรมย่อยเชิงอาชีพ เช่น นักร้อง แพทย์ ครู ต่างก็มีวิถีชีวิตตามแบบฉบับของตน และวัฒนธรรมย่อยตามท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมของภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสาน ซึ่งแต่ละภาคก็มีภาษาพูด ประเพณี การเล่นแตกต่างกันออกไป

การศึกษาวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น จะทำให้เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชนกลุ่มนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น เพราะวัฒนธรรมมีส่วนสัมพันธ์หรือเป็นพื้นฐานความคิดความเชื่อของชาวบ้านอย่างมาก

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน เป็นดินแดนส่วนหนึ่งของประเทศไทย ที่ประชาชนส่วนใหญ่มีวิถีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ประเพณีและวัฒนธรรมอันเก่าแก่ได้ หลอหลอมซัดเกล้าอภัยสยใจคอของชาวอีสานให้มีความแตกต่างจากคนภาคอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด เช่น การให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับผู้อื่น การยึดมั่นในประเพณี ศาสนา การเคารพผู้มีพระคุณ ฯลฯ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ชีวิตของคนอีสานเกี่ยวข้องกับ วิชาโดยตลอด จึงทำให้เป็นคนที่น่าอ่อนน้อมง่าย นอกจากนี้อาจกล่าวได้ว่า ภาคอีสาน เป็นมหาเศรษฐีทางวัฒนธรรม เพราะประชาชนมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เป็นของตนเองสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ เป็นต้นว่า ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีการแข่งเรือ ประเพณีบุญบั้งไฟ รำเซิ้งกระต๊อบชาว พ้อญูไท เป็นต้น

วัฒนธรรมในท้องถิ่นภาคอีสานที่น่าสนใจมีมากมาย จัดแบ่งแยกออกได้เป็น 5 สาขา (แบ่งตามการประชุมนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12-15 กรกฎาคม พ.ศ.2521 ณ เขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี)

1. สาขาภาษาและศิลปะ เช่น
 - 1.1 ภาษา ไคแก่ ภาษาดั้น
 - 1.2 วรรณกรรมพื้นบ้าน
 - 1.2.1 นิทานพื้นบ้าน ไคแก่ สามเกลอ ไอ้ตาบอดไอ้ชาติคิ
กลองชวานอยฆาแม พอตากับลูกเขย หัวล้านนอกครุ
 - 1.2.2 เพลงพื้นบ้าน ไคแก่ เพลงกล่อมเด็ก เพลงโคราช
 - 1.3 คนตรี ไคแก่ เพี้ยะ พิม แคน ซอ โปงลาง
 - 1.4 รำ ไคแก่ รำไทน์ รำพนมรุ้ง รำผีค้อขาว รำเซิ้งกระต๊อบ
 - 1.5 ศิลปกรรม ไคแก่ แนะนำสถานที่ บุคคลสำคัญในงานด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมในอดีตและปัจจุบัน
2. สาขามนุษยศาสตร์ เช่น
 - 2.1 สถานที่น่าสนใจ ไคแก่ แก่งสะพือ เขื่อนลำนะทอง เขาใหญ่ ไทรงาม

2.2 ประเพณีส่วนบุคคล ได้แก่ การเกิด การโกนจุก การบวช การ
แต่งงาน การต้ออายุ การเรียกขวัญ การตาย)

2.3 โบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง
พระธาตุพนม ปราสาทหินพิมาย อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

2.4 ประเพณีส่วนรวม ได้แก่ การทำบุญกลางบ้าน การแห่นางแมว
การทำขวัญข้าว การเซ่นไหว้

2.5 ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล ได้แก่ ทรุษ สารท สงกรานต์
แห่เทียนพรรษา แข่งเรือ ก่อเจดีย์ทราย ลอยกระทง ฯลฯ

2.6 คุณธรรม ได้แก่ กตัญญู กตัญญู ซื่อสัตย์

3. สาขากีฬาและนันทนาการ ได้แก่ ทอขมอย วึ่งกระสอบ วึ่งสามขา
มอญซ่อนผ้า ดึงชิงหลัก วึ่งเลขแปด

4. สาขาช่างฝีมือ ได้แก่ การตีเหล็ก การปั้นหม้อ การปั้นอิฐ การทำ
เครื่องปั้นดินเผา การแกะสลักหินและไม้ การจักสานไม้ไผ่ การทำเครื่องหวาย
การสานเสื่อ การทอผ้าไหมและผ้ามัดหมี่ การทำไม้กวาด การเย็บที่นอน การ
สาน-ดักแห การทำดอกไม้คลุมผ้าไตร การทำดอกไม้เพลิง เป็นต้น

5. สาขาคหกรรมศิลป์ เช่น

5.1 การดูแลเด็ก-ครอบครัว ได้แก่ การเลี้ยงดูทั่วไปตั้งแต่เกิด
การเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน การดูแลครอบครัว

5.2 อาหาร (คาว) ได้แก่ ผักหมี่ ขนมจีน-น้ำยา แกงหน่อไม้ส้ม
แกงป่าหน่อไม้ แกงขี้เหล็ก ลาบ ส้าสูง เมี่ยงมดแดง หมูส้ม ไส้กรอก (หวาน)
โคกแก๊ว ขนมกรก ลอดช่อง ออย ข้าวปาก ข้าวโป่ง ข้าวหลาม

5.3 พืชผักในท้องถิ่น ได้แก่ ผักบุ้ง ผักชีลาว ผักจิก ผักแว่น
ผักกระโดน ใบส้มซ่า ผักหนาม ยอดมะพร้าว ผักกูด ผักหนอก ดอกกะเจียว

5.4 สัตว์ที่เป็นอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ กบ เขียด อึ่ง หนูนา แะ
แมงอึนุน เตา ตะพาน้ำ งูเห่าม แมงเม่า

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นมรดกอันล้ำค่ายิ่ง เป็นสมบัติของท้องถิ่น และสังคมไทยที่เราควรจะภูมิใจ และปรารถนาที่จะช่วยกันสงวนรักษาไว้มิให้สูญหายไป แต่ในปัจจุบัน การคมนาคมสะดวก ซึ่งเป็นสาเหตุให้วัฒนธรรมตะวันตกแพร่มาสู่ภาคอีสานได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ดินแดนทางภาคอีสานที่เคยสงบกลับสับสนวุ่นวาย วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามแท้ดึกคอกอ ๆ เลือนหายไปจากการสำนึกในคุณค่าของชาวอีสาน นอกจากนี้วรรณกรรม โบราณวัตถุและโบราณสถานของท้องถิ่นก็ถูกทอดทิ้ง ทิ้งขว้าง และทำลายตัวเองไปตามกาลเวลาเพราะขาดการดูแลรักษา สิ่งมีค่าดังกล่าวกำลังจะสูญสลายไป ถ้าหากเราไม่รวบรวม บันทึกไว้หรือบูรณะซ่อมแซม แล้วนำเอาวัฒนธรรมเหล่านั้นเข้าไปมีบทบาทในการสร้างสรรค์ชีวิตของสังคมไทยแล้ว ลูกหลานเราก็คงไม่มีโอกาสที่จะได้สัมผัสกับวัฒนธรรมพื้นบ้านพื้นเมืองเป็นแน่

วิทยาลัยครูในฐานะสถาบันอุดมศึกษาของท้องถิ่น มีหน้าที่ตามที่โลกกำหนดไว้ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 (กรมการฝึกหัดครู 2524 : 62) ว่า "ให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวិชาการและผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี ทำการวิจัย ทำนุบำรุงวัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม" และประการสำคัญคือ วิทยาลัยครูเป็นศูนย์วัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมประสานงานวัฒนธรรม มุ่งเน้นการศึกษา ค้นคว้า วิจัย วัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ ในชุมชน จึงควรตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว และถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องรีบดำเนินการ เพื่อให้แก่นักศึกษาคณะครูซึ่งจะออกไปเป็นผู้นำของชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นได้มีความรู้ความเข้าใจ ช่างซึ่ง และมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของตน อันจะนำไปสู่ความรัก ห่วงแหนในวัฒนธรรมของชาติยิ่งขึ้น คอยสาเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและวิธีการดำเนินงานของวิทยาลัยครูในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือในด้านการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ เพื่อจะได้ทราบว่าอะไรเป็นจุดบกพร่องที่ควรแก้ไขหรืออะไรก็ควรสนับสนุน ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติของวิทยาลัยครูในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาถึงวิธีการดำเนินงาน การส่งเสริมทำนุบำรุงวัฒนธรรมของท้องถิ่นในเขตที่วิทยาลัยแต่ละแห่งรับผิดชอบ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในด้านการดำเนินงานการทำนุบำรุงส่งเสริมรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นของวิทยาลัยครู เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการทำนุบำรุงวัฒนธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาถึงบทบาท ภาระหน้าที่ วิธีการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติของวิทยาลัยครูในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 8 แห่ง คือ วิทยาลัยครูอุดรธานี วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูสกลนคร วิทยาลัยครูอุบลราชธานี วิทยาลัยครูสุรินทร์ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ และวิทยาลัยครูนครราชสีมา

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารและอาจารย์ของวิทยาลัยครูในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 8 แห่ง ซึ่งปฏิบัติราชการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2525 ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารตั้งแต่ระดับหัวหน้าคณะวิชาขึ้นไป อาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทั้ง 5 สาขา และคณะกรรมการประจำศูนย์วัฒนธรรมของวิทยาลัยครูในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 240 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชุดด้วยกันคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
ความคิดเห็นในค่านักขณะงานและวิธีดำเนินการของการจัดกิจกรรมทางค่านักขณะ
ของวิทยาลัยในรอบปีการศึกษา 2525 ความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมทางค่านักขณะ
ของวิทยาลัยในรอบปีการศึกษา 2525 และปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินบทบาททาง
ค่านักขณะในรอบปีการศึกษา 2525

ส่วนแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์
กิจกรรมทางค่านักขณะที่วิทยาลัยได้จัดให้มีขึ้นในรอบปีการศึกษา 2525 และปัญหาและ
อุปสรรคของการดำเนินบทบาททางค่านักขณะที่ในรอบปีการศึกษา 2525

3. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารตั้งแต่ระดับ
หัวหน้าคณะวิชาขึ้นไป อาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับค่านักขณะที่ทั้ง 5 สาขา และ
คณะกรรมการประจำค่านักขณะที่ของวิทยาลัยครูในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 8 แห่ง
โดยทางไปรษณีย์ ส่วนแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำส่งควยตนเองเพื่อสัมภาษณ์รองอธิการ
ฝ่ายวางแผนและพัฒนา รองอธิการฝ่ายกิจการนักศึกษา และเลขาธิการค่านักขณะที่
ของวิทยาลัยครู 4 แห่ง ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของวิทยาลัยครูในเขตภาคตะวันออกเฉียง
เหนือได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้สถิติดังนี้คือ
หาค่าร้อยละ (Percent) ค่ามัธยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(S.D.)

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

1. บทบาท หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่แสดงออกมาตามอำนาจ
หน้าที่ที่สถาบันใดรับ สถาบันหนึ่งอาจมีหลายบทบาทได้ และการแสดงบทบาทสามารถ
ที่จะสังเกตและวัดพฤติกรรมออกมาเป็นปริมาณงานและประเมินผลได้

2. อาจารย์ผู้สอน หมายถึง ช่างราชการครูที่ทำหน้าที่สอน วิชา บริการ
ทางวิชาการแก่ชุมชน รวมทั้งทำหน้าที่อื่น ๆ ในวิทยาลัยครูในเขตภาคตะวันออกเฉียง
เหนือในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2525

3. ผู้บริหาร หมายถึง อาจารย์ในวิทยาลัยครูในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งบริหารระดับต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ อธิการ รองอธิการ และหัวหน้าคณะวิชา

4. คณะกรรมการประจำศูนย์วัฒนธรรม หมายถึง อาจารย์ที่ทำหน้าที่ในการ
บริหาร และดำเนินงานภายในศูนย์วัฒนธรรมที่ตั้งอยู่ในวิทยาลัยครูแต่ละแห่งในเขตภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ

5. ทำนุบำรุง หมายถึง การเก็บรักษา อนุรักษ์ ส่งเสริมให้คงอยู่สืบไปและ
รวมถึงการวิวัฒนาการให้ดีขึ้นด้วย

6. วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ยึดมั่นอันเป็นมรดกทางสังคมของไทย ในเขต
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ควรจะหวงแหนรักษาให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและการกำหนดนโยบายการดำเนินงาน
ของวิทยาลัยครูและของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
2. สามารถเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และจัดทำโครงการของวิทยาลัย
เพื่อการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมแก่นักศึกษา
3. ใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร และจัดกระบวนการเรียน
การสอนให้สอดคล้องกับแผนงานทางวัฒนธรรมของชาติ
4. เป็นประโยชน์ต่อการกระตุ้นเตือนผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และบุคคลที่
เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่นให้มากขึ้น และ
ปฏิบัติภาระหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ.2518 ที่ว่า "ให้วิทยาลัยครูเป็น
สถาบันการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิชาการและผลิตครูถึงระดับ
ปริญญาตรี ทำการวิจัยส่งเสริมวิชาชีพ และวิถีสถานะของครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่
ผู้บริหารการศึกษา ทำนุบำรุงวัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม" (กรมการ
ฝึกหัดครู 2524 : 62) มากยิ่งขึ้น
5. เป็นประโยชน์ต่อสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ในด้านการจัดการเรียน
การสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม